NÉMA FÁJDALOM

JORDI LEILA

***A SZIGET* LABORATÓRIUMI LEKÉPEZÉSE A BÁNTALMAZÓ EMBERI KAPCSOLATOKNAK.**

Kim Ki-duk már pályája legelején, az 1996-os Krokodil-ban megmutatta, hogyan lehet úgy beszélni a szeretet és a gyengédség teljes hiányáról, hogy az egyszerre hasson kegyetlenül, és fájdalmasan meghatóan. Az ellentétek egymás mellé állítását már kiforrottan használja negyedik nagyjátékfilmjében. *A sziget* (*Seom*, 2000) címet viselő alkotásnak a Velencei Filmfesztiválon volt a premierje, ami akkoriban, a nemzetközi kritika által sokáig ignorált koreai filmeket illetően ritkaságnak számított. A véres, gyomorforgató elemekben bővelkedő film bár sokkolta a közönség nagy részét, a kritikusok felfigyeltek az egyedi, kompromisszumokat nem ismerő új hangra, Kim Ki-duk személyében. A rendező, talán ebben a filmjében nyúlt először igazán határozottan a különböző szimbólumokhoz, melyek későbbi filmjeire olyannyira jellemzőek. A film képi világa is szokatlan kettősséget mutat, ellenpontozza a történeti síkot. A kompozíciók harmonikusak, a színek a vízfestékkel készült festmények lágy hangulatát idézik, minden adott egy idillikus világ megteremtéséhez. A rendező a történetben egy jól ismert, viszonylag egyszerűnek mondható sémát forgat ki önmagából: egy lány találkozik egy fiúval, majd egymásba szeretnek, és különböző megpróbáltatások árán nyugalmat lelnek. A klasszikus melodrámai forma viszont több elemében sérül. A szerelem hiányzik, a szenvedély erőszakba fullad, az akadályok pedig nem konvencionálisak, és maradandó sérüléseket okoznak a karaktereken lelkében, testében és környezetében egyaránt. A film főszereplője, egy gyönyörű, de a kiszolgáltatottságtól megkeseredett lelkű fiatal nő, aki leginkább egy démon figuráját idézi. Magányosan él egy csónakházban, a szigeten, ahol a film játszódik. Nem tudni pontosan hol, a külvilágtól elzárva, valahol a vad, megmunkálatlan, de szépségesen szabad természetben. A nő azzal keresi a betevőjét, hogy a csónakházakhoz szállítja a szigetre látogató vendégeket, akik mintha ide menekülnének a civilizáció elől, utat engedve elfojtott vágyaiknak. Látszólagos csak a nyugalom, hiába a csend, a víz gyengéd hullámzása, a gyermekrajzokat idéző színesre festett csónakházak, a szigeten brutális események sora követi egymást. Jönnek-mennek a prostituáltak, pofonok csattannak el, az empátia teljes mértékben hiányzik; az emberekkel és az állatokkal szemben egyaránt. A nő a saját testét is árulja, annak ellenére, hogy folyamatos testi-lelki erőszaknak teszi ki magát. Fájdalmát elfojtja, hangját nem hallani nagyon sokáig, mintha néma lenne. Egy kuncsaft számon is kéri rajta, miért nem nyög fel soha a szexuális együttlétek során. Az amerikai *rape-revenge* filmekből ismert, bosszúszomjas, de mégis valamiféle felsőbbrendű istenséget idéző, szeretetre éhes nő képe végig kíséri a rendező filmográfiáját. Ha vetünk egy pillantást Dél-Korea sötét, hányattatott sorsú történelmére, akkor érdekes párhuzam vonható a mindent túlélő, de traumatizált nőtípus és az ország önképe között. A film főszereplője erős, karizmatikus, az őt kihasználó, erőszakos férfiak jellemükben gyengék. *A sziget* több olyan jelenetet is felsorakoztat, amik azt analizálják, hogyan születik meg ez a nőtípus, hogyan alakul ki a megvetés, és vezet erőszakhoz a néma szenvedés. A film szereplői a társadalom által megvetett, beilleszkedni képtelen kívülállók, akik nincsenek tudatában annak, hogyan közvetítsék érzelmeiket egymás felé. A nő életében a szigetre érkező fiatal férfi hoz változást. A két karakter a kezdetektől fogva osztozik a némaságon és a fájdalmuk elfojtásában. A férfi egy szenvedélyből elkövetett gyilkoság felelősége elől menekül, öngyilkosságra készül, kétségbeesésében egy horgászbot horogját próbálja lenyelni. A nőnek talán pont ez a végletes szomorúság tetszik meg benne olyannyira, ezért dönt úgy, hogy megmenti a férfit. Egy ilyenfajta párosítás sosem szerencsés, és bár a nő segíteni akar a férfinak, tetteit saját traumája vezérli. A férfi ugyanakkor nem tud mit kezdeni a közeledéssel, riasztja a nő ereje, a harag, ami árad belőle és a kontrollálhatatlan vadsága.

A film egyik legerősebb szimbóluma a víz, és a benne élő halak világa. A víz körbeveszi a csónakházakat, egyszerre gyengéd és erős, kiszámíthatatlan és sötét. A nő áll a legszorosabb kapcsolatban vele, mintha az egész az ő lelkét, érzelmi állapotát idézné, arról nem is beszélve, hogy egyértelműen ő uralja ezt a közeget. A csónakot, ami hozza-viszi a látogatókat, ő irányítja, és többször látjuk, ahogy egy rémisztő sellő módjára, a vízbe rejtőzve feltűnik a csónakházak alatt. A nő bosszút áll a maga módján, de közben egyre inkább elönti őt a megvetés érzése. Ahogyan a halakhoz viszonyulnak a rájuk vadászó horgászok, úgy hiányzik ezekből a találkozásokból is a megértés és az együttérzés. A horgászat megfontolatlan, felelőtlen időtöltésként jelenik

meg, pont annyira erőszakosan és érzelemmentesen, ahogy a kuncsaftok viszonyulnak a megrendelt prostituáltakhoz. A horgászok brutális módon bánnak a halakkal, szenvedésüket nem hallják, így fájdalmukkal sem tudnak azonosulni. A hal, a főszereplő karakterekhez hasonlóan néma, fájdalmát nem tudja jelezni, és ezzel vissza is élnek az őt körülvevő férfiak. A Kim Ki-duk filmekre jellemző intenzív erőszakosság és érzelmesség egyik legemblematikusabb jelenete, amikor az egyik csónakházban a prostituáltjával horgászó, nagyképű üzletember egy élő halból lenyes egy szeletet, majd azt visszadobja a vízbe. A hal túléli, úszik tovább, ahogy a film főszereplője is túléli az őt érő folyamatos bántalmazást. A szexualitás nem emelkedik felül a testi élvezeteken, sőt pusztán a saját vágyak kielégítését szolgálja, még annak árán is, ha ezzel a másik sérül. A nő hiába vágyik mindennél jobban a gyengédségre, ezt senkitől sem kapja meg, a férfiből áradó kezdeti ellenállásra pedig riadt vadként reagál, erőszakkal. A nő két öngyilkossági kísérlettől is megmenti a férfit, majd gondoskodóan közelít felé, érzelmeit, vágyait viszont nem tudja jól kifejezni. A férfi félreérti, pusztán szexuális közeledést lát benne és vadul nekiront. A kommunikációra való képtelenségből kifolyólag a férfi és a nő kapcsolata nem tud kibontakozni. A nő egy cserfes, fiatal prostituáltat rendel a férfinek, ezzel jelezvén, ő nem így közeledik hozzá. A fiatal örömlány viszont egyre többet látogatja a férfit, a nővel lekezelően beszél, és ezzel további féltékenységet, haragot ébreszt benne. A két nő rivalizálni kezd, ami tragikus végkifejlethez vezet. Olyan karaktereket látunk vergődni, akik a magukba fojtott fájdalom hatására nem tudnak érző lényként tekinteni a velük szemben álló emberre, vágynak a mélyebb kapcsolatra, mégis távolságtartóan, tárgyiasítva, és az érzelmeket kizárva viszonyulnak egymáshoz. A szexualitás pusztán ezen fájdalom levezetésére, a felgyülemlett feszültségek időszakos feloldására szolgál. Gyönyör, gyötrelem árán. Az emberi test ugyanakkor kevésbé tud néma maradni, hiszen a sérülésekre kiömlő vérrel reagál, bármennyire is igyekeznek őket elrejteni. A sokkolóan ható jelenetek pusztán ezt hivatottak megjeleníteni. A karakterek lelke némán szenved, a megnyúzott halhoz hasonlóan viszont a testi sérülések mindennél jobban árulkodnak. A film egyik felfokozott jelenetében a nő próbál meg öngyilkos lenni, hogy megakadályozza a férfit távozását. Horgokat helyez a nemiszervébe, majd megpróbálja őket kihúzni. A fájdalomtól felsikolt, a filmben először halljuk a hangját, majd ájultan, véres ruhában zuhan a vízbe. A nő hangja arra készteti a férfit, hogy visszaforduljon, most rajta a sor, hogy megmentse őt. A jelenet szimbolikus megfogalmazása a klaszszikus bántalmazó kapcsolatoknak. A filmet végig kíséri a halmotívum, a nő és a férfi kölcsönösen kifogják egymást, majd eltávolítják a horgot, ami a bőrükbe vésődött. A fájdalom feloldása jelenik meg ezekben a képekben, amik az erőszak után gyengéden hatnak, valódi gondoskodást árasztanak. A mártírként ábrázolt nő, az idealizált, mindent kibíró szent, aki képes átsegíteni a férfit a traumáin, a film végére körvonalazódik igazán. *A sziget* záróképei szürreálisak, sűrítik az előző gondolatot. A nő megmenti a férfit: a szigetre érkező rendőrök elől egyszerűen csak elhajóznak. A férfi ezután egyedül találja magát, mintha egy álomból ébredt volna, feljön a víz felszínére és egy nádasban rejtőzik el. Az ezt követő kép a nő meztelen testét mutatja, egy csónakban, víz alatt, szemérem szőrzete pedig maga a nádas, amiben a férfi elrejtőzött. *A sziget* azt a kérdést feszegeti, hogy mitől lesz valakiből bántalmazott, és mi vezet ahhoz, hogy emberek könnyedén képesek legyenek kegyetlenül bánni egymással. Több gondolat boncolgatja azt, hogy mi történik, ha a gyengébb, önmagát megvédeni képtelen személy már eljut arra pontra, ahonnan látszólag nincs visszaút. A film egy külvilágtól elzárt térben játszódik, mondhatni laboratóriumi leképezése a társadalom bármely rétegében fellelhető emberi kapcsolatoknak. A képek költőiek, a színek mesések, a történet ezzel szemben rendkívül felkavaró. Kettőssége zavarba ejtő, hiszen egy kegyetlen és erőszakos világot mutat be. A rendező 2018-ban nyilvánosságra hozott erőszak-botrányát nem szabad figyelmen kívül hagyni, és ennek tudatában, *A sziget* egy lesújtóan szomorú film. Kétségtelen, hogy Kim egy olyan világról készített filmeket, amit maga is nagyon jól ismert, és aktív résztvevője volt, legyen szó bántalmazottról és kegyetlen erőszaktevőről egyaránt. Talán ebből adódik az érzelmesség, ami vitathatatlanul áthatja ezeket az alkotásokat. •

„Először halljuk a hangját"